

měsíčník obyvatel Černého Mostu, Hloubětína, Kyjí a Hostavic

Listy

Časopis vycházel v letech 1995 - 2011

Prahy 14

[Obsah čísla](#)

Hudební skladatel Miroslav Hlaváč: Pro skutečného umělce nemůže být vlastní styl otázkou volby

"Letošní jubilant (nar. 1923) prodělal zajímavý tvůrčí vývoj. Pro jeho mladší období je charakteristický bezprostřední, spontánní přístup ke kompozici, později se však začal zabývat možnostmi elektronické a konkrétní hudby, vyzkoušel si nové kompoziční systémy a metody, aby na sklonku 70. let dospěl k určité syntéze. Výsledkem je rozsáhlé a rozmanité dílo, obsahující jak díla orchestrální, komorní, vokální, elektroakustická, tak i scénická. Jednoaktový orchestrální balet Čarodějův učeň, námětově vycházející ze známé balady Goethovy, patří k vrcholným dílům. Vznikl v roce 1963 a premiéru měl v Plzni. O rok později autor z baletní hudby vytvořil šestidílnou suitu, která se dočkala četných uvedení u nás i v zahraničí." (Jan Snítil)

Úvodní slova citujeme z programu únorového koncertu z cyklu Ti nejlepší - první velké hudební akce letošního jubilejního roku hudebního skladatele Miroslava Hlaváče. Pořadatelem byla Hudební fakulta AMU, suitu Čarodějův učeň hrála Plzeňská filharmonie pod taktovkou Leoše Svárovského. Další koncert probíhal o dva měsíce později v Německu: dirigent Robert Wieland se stuttgartským komorním orchestrem zde provedl jedno z Hlaváčových děl oceněných v celostátní soutěži - orchestrální melodram O pejskovi, kočce a měsíci. O tom, co ho čeká v příštích měsících, v tuto chvíli ještě není definitivně rozhodnuto, s určitostí lze ale tvrdit jedno: tato výrazná muzikantská osobnost by si zasloužila mnohem více pozornosti než dosud.

Hudba si ho našla

Sám o sobě v odborném časopise Opus musicum napsal: "Můj skladatelský vývoj nebyl snadný ani přímočarý a komplikovaly ho různé okolnosti existenčního rázu, jistá mnohostrannost mých zájmů, jakož i autokritický přístup k otázce mé skladatelské profesionalizace, k níž jsem se odhodlal až ve zralém věku." Vyrůstal v rodině, kde se vztah k hudbě omezil na lidové písně, a jestliže on sám hrál na housle a klavír a zalíbení ve hře tónů se v něm samém svářelo s touhou malovat a se zájmem o literaturu, divadlo a film, bylo jen otázkou času, co nakonec zvítězí. Svoji roli sehrálo i prostředí, v němž vyrůstal. "Patnáct let jsme žili v Košicích, na něž mám milé vzpomínky," říká Miroslav Hlaváč, "ale mocný impuls k vážné hudbě jsem získal později - když jsme v roce 38 až 39 přechodně bydleli v mém rodišti Protivíně. Odtud jsem denně dojížděl do reálky v Písku, kde se často a pravidelně pořádaly podnětné hudebně-výchovné koncerty s pražskými interprety a kde na mě působila i poetičnost jihočeské přírody. A v Plzni, kam jsme se poté odstěhovali, bylo zvláště mnoho koncertů, i orchestrálních, a hlavně operní a baletní divadlo."

Skladatel? Projektant mostů?

Také výše zmiňovaný koncert v Německu, jeden z mnoha v tomto prostředí, představuje jen logické pokračování předchozího vývoje. V časech domácí nepřízně dokázalo tamější publikum, hojně navštěvující jeho koncerty i diskusní pořady o jeho hudbě, Miroslavu Hlaváčovi svým zájmem vynahradit to, o co přicházel doma. Jeho skladby se v Berlíně, Geře, Jeně, Drážďanech, Výmaru a v dalších městech hrály už dříve, a protože za války nešel totálnímu nasazení, němčina pro něj nepředstavovala žádný problém. Bylo to přilepšení k nejisté domácí existenci umělce, kterou musel postavit na bytelnějších pilířích. "Po vystudování techniky jsem celých sedmáct let pracoval jako projektant mostů, hudbě jsem se věnoval po večerech a nocích," připomíná inženýr Hlaváč. Komponováním by se tehdy neuživil, třebaže měl dobré učitele - skladbu začal studovat už v Plzni pod vedením profesora Bořivoje Mikody a poté v Praze pokračoval u Jaroslava Řídkého a Klementa Slavického. Opuštit občanské povolání si troufl až po čtyřicítce. To už probíhala druhá polovina let šedesátých, kdy se Hlaváčovy skladby, autorem samým řazené do druhé etapy jeho tvorby, často hrály i v cizině.

Elektroakustické skladby v tónech i obrazech

V té době se jako jeden z prvních skladatelů u nás věnoval elektroakustické hudbě, jež coby nový, progresivní trend představovala i jistý finanční přínos a zároveň uspokojovala i jeho zálibu v exaktních principech. Tyto práce vznikaly v elektroakustickém studiu Československého rozhlasu v Plzni s cílem, jak říká autor, "osvěžit dosavadní, poněkud opotřebovaný hudební systém o obecnější a barevně jiný zvuk". Například v Nokturnu u fontány jsou zdrojem zvuku v milostných partiích tónové generátory, v přírodních pasážích se uplatňuje hudba konkrétní - zvuk zpívající fontány letohrádku Belveder a zvuk vodních kapek, oboje ovšem autorem osobitě zpracováno a rozvíjeno, takže ve vzájemné kombinaci vynivají barevně a nově. Miroslav Hlaváč navíc ke svým skladbám vytvářel zcela originální, přesné a plastické grafické partitury, což nebylo běžné. "Je to obrovská práce," říká, "na jedné skladbě jsem pracoval tři až pět měsíců - za tu dobu bych napsal i orchestrální věc." Druhá polovina 70. let u nás tomuto hudebnímu oboru nepřála: ve studiu v Plzni se elektroakustická hudba nesměla nahrávat a ani pozdější polistopadová změna poměrů už návrat k této "plzeňské" etapě Hlaváčovy tvorby nepřinesla.

Jeho vlastní slova "Chtěl jsem ve svém oboru zanechat užitečnou stopu" se naplnila - odborníci, například muzikoložka PhDr. Lenka Dohnalová v rozsáhlé publikaci s názvem Estetické modely evropské elektroakustické hudby a elektroakustická hudba v ČR,

zdůrazňují jeho osobitý přínos k rozvoji žánru. Zahraniční hudební teoretici konstatovali, že využití nových kompozičních technik u tohoto autora není žádným samoučelným experimentem, jeho hudební řeč, jež umožňuje vyjádřit obsahově hluboké myšlenky, nepřestává být srozumitelná ani širšímu publiku. Miroslav Hlaváč je tvůrcem zhruba 120 skladeb, z nichž mnohé byly oceněny v domácích i zahraničních soutěžích nebo vydány tiskem u nás i v Rusku či v USA, vysílány v rozhlase, vycházely na gramodeskách. Společnost pro elektroakustickou hudbu letos připravila dvě CD s elektroakustickými skladbami, jednak koncertními, jednak scénickými, tj. elektroakustickými balety. "Divadelní zpracování je lidem bližší, za velmi prospěšné a podnětné považují spojení baletní hudby s libretem," zdůrazňuje autor, připomíná však, že zmiňovaná cédéčka zatím nejsou v běžném prodeji.

Osmdesátkou život nekončí

K padesátým narozeninám dostal Miroslav Hlaváč dárek v podobě filmového zpracování baletu Čarodějův učeň - a co letošní osmdesátka? "Měl jsem na podzim několik koncertů - v Praze byla v budově AMU provedena moje klavírní virtuosní skladba Musica carnealesca a v sále Konzervatoře J. Deyla elektronicko-konkrétní skladba Angelion, v Olomouci zazněla jedna má orchestrální skladba pro flétnu a orchestr," vyjmenovává jubilant. Po Vánocích se počítá ještě se skladbou pro tříhlasý dětský sbor a klavír. Byl jeden mráček v podání Kühnova dětského sboru a také v Umělecké besedě by chtěli uvést jedno Hlaváčovo komorní dílo. A jaký klavír při skládání doma využívá? "Je to starší nástroj, vídeňská mechanika, zvuk má dobrý, ale ladění už tolik neudrží." Hlučnou elektroakustickou hudbou si Miroslav Hlaváč postupem času poškodil sluch. Jinak je ale fit (ještě před pár lety si troufl potápět se v moři), pracuje na korekturách vlastního životopisu, dovedeného zatím do roku 1976, a doufá, že jeho tvorba ještě není uzavřena. "Nerad bych něco sliboval, ale pracuji dál, byť pomalejším tempem." Co takhle nějaké přání do budoucna? "Potěšilo by mě, kdyby došlo k premiéře mé celovečerní opery Inultus a kdyby se častěji hrály mé skladby - orchestrální, komorní i elektroakustické - a mé sborové sbírky, zvláště dětské. Je mi líto, že vážná hudba je odsunuta na okraj, alespoň u nás. Může se to zlepšit, až vyroste nová generace, hlouběji zaměřená. Vyloučeno to není, ale za příliš pravděpodobné to zatím nepovažuji."

text a foto: Věra Štemberová

Miroslav Hlaváč a Praha 14

Jaký máte vztah k Hloubětínu?

Bydlím tu od roku 1973, je to milá čtvrť, která spojuje přírodu i civilizaci. Moje okno ústí do zeleně a do přírody není daleko, díky metru máme i dobré spojení s centrem.

Sdílí rodina vaše nadšení pro hudbu?

Moje manželka hrála na housle, po absolvování Pedagogické fakulty UK celý život učila hudební výchovu na základní škole. V Kyjích kromě toho vedla i dětský pěvecký sbor. Dcera vystudovala střední ekonomickou školu, deset let se učila hrát na klavír, hudbu má jako koníčka.